

POSITION PAPER RONDETAfelGESPReK TWEEDE KAMER 8 OKTOBER 2026

Club van Elf, Vereniging van Toonaangevende Nederlandse Dagattracties

24 leden, 27 miljoen bezoekers per jaar, 10.000 directe arbeidsplaatsen, 100 miljoen uur verwondering, verrijking en verbinding

Dagattracties versterken welzijn, economische groei en brede welvaart

Nederland heeft plekken nodig waar mensen opladen, elkaar ontmoeten en samen herinneringen maken. Dagattracties bieden die plekken: voor gezinnen, jongeren, scholen, ouderen, collega's en bezoekers uit binnen- en buitenland. Dagattracties brengen ontspanning, beweging, verwondering, verrijking en verbinding samen.

Wie zijn wij

Wij zijn de Club van Elf¹, de Vereniging van Toonaangevende Nederlandse Dagattracties, waaronder musea, attractieparken, dierentuinen en stadsattracties. Met ruim 27 miljoen bezoekers per jaar en meer dan 10.000 directe arbeidsplaatsen leveren wij een substantiële bijdrage aan werkgelegenheid, welzijn en de regionale economie. Achter de gastvrije, zorgeloze ervaring van dat dagje uit werken vele vakmensen en disciplines samen: van veiligheid, onderhoud, groen en techniek tot bezoekersservice, horeca, educatie, dierenverzorging en collectiebeheer.

Onze waarde voor Nederland

1. Welzijn en sociale verbinding: Dagattracties dragen bij aan de kwaliteit van leven. In een samenleving waarin mensen langs elkaar kunnen leven, brengen dagattracties verschillende generaties, achtergronden en overtuigingen samen. Ze bieden ruimte om los te komen van de dagelijkse druk, versterken mentale veerkracht en weerbaarheid en maken ontmoeting en verbinding mogelijk. Daarnaast dragen dagattracties bij aan bredere maatschappelijke doelen. Ze stimuleren bewegen en buiten zijn, bieden een alternatief voor schermtijd en brengen mensen op een laagdrempelige manier in aanraking met cultuur, natuur en maatschappelijke thema's.

2. De economische betekenis van dagattracties reikt verder dan de toegangspoort. Bezoek leidt tot bestedingen bij horeca, vervoer, verblijf en lokale winkels. Dagattracties bieden substantieel direct werk (horeca, operations, techniek, marketing) en indirect werk in toeleverende sectoren. Dagattracties bieden ook toegankelijke eerste banen, leerwerkplekken en ontwikkelkansen.

In cijfers:

- In het hoogseizoen werkgelegenheid voor 3 tot 5 mensen extra op iedere vaste kracht.
- Gemiddeld 10% scholieren, in het hoogseizoen gemiddeld 20 – 30%.
- Gemiddeld 20 tot zelfs 150 toeleveranciers per dagattractie, voornamelijk lokaal en regionaal, op het terrein van bouw, groen, schoonmaak, beveiliging, horeca, transport.

¹ Bij de Club van Elf zijn aangesloten: Apenheul, Artis, Blijdorp, Burgers' Zoo, DierenPark Amersfoort, Duinrell, Efteling, GaiaZOO, Van Gogh Museum, Heineken Experience, Hellendoorn, Keukenhof, Madurodam, Merlin Entertainments, Nederlands Openluchtmuseum, Ouwehands Dierenpark, Paleis Het Loo, Slagharen, Spoorwegmuseum, Stromma Nederland, Het Scheepvaartmuseum, Toverland, Wildlands Adventure Zoo, Walibi Holland.

3. Leefbaarheid en regionale aantrekkelijkheid. Dagattracties dragen bij aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor nationale en internationale bedrijven en bewoners. Zij zorgen voor instandhouding van voorzieningen die inwoners waardevol vinden, zoals supermarkten en OV-voorzieningen.

Wat doen we zelf

- Waar mogelijk spreiden we bezoekers over het jaar en bezoekersstromen op een dag. Door jaarrond te programmeren en bezoek buiten het hoogseizoen te stimuleren. En we zetten reserveringen, tijdsloten en prijsdifferentiatie in om pieken te spreiden. Ook investeren we in routing, crowdmanagement en parkeerregulering.
- We werken samen met de omgeving. We zorgen voor bewonersbetrokkenheid en helpen regionale voorzieningen te behouden.
- We beperken de belasting voor de omgeving. Minder energieverbruik, waterbesparing, circulaire horeca, afvalscheiding.
- We investeren in bereikbaarheid en mobiliteitsoplossingen.

Wat hebben we nodig

Wij nemen verantwoordelijkheid voor een toekomstbestendige sector maar kunnen dat niet alleen. Dagattracties zijn kapitaal- en arbeidsintensieve bedrijven met hoge vaste lasten voor onder meer personeel, veiligheid, onderhoud, energie, techniek, dierenwelzijn en thematisering. Ze hebben een seizoensmatig karakter. Tegelijkertijd zijn blijvende investeringen nodig in veiligheid, verduurzaming, innovatie, digitalisering en duurzame inzetbaarheid. Stijgende arbeids-, energie- en lokale lasten en toenemende regeldruk verkleinen de ruimte voor deze investeringen. Om onze verantwoordelijkheid op langere termijn te kunnen nemen en dagattracties economisch vitaal, veilig en toegankelijk te houden, is ruimte nodig om te ondernemen en te investeren.

- Neem recreatie als vaste component op in ruimtelijke en economische keuzes.
- Maak seizoensgebonden ondernemen en flexibele arbeidsinzet mogelijk.
- Voorkom stapeling van regels en houd rekening met bedrijven met meerdere functies en activiteiten. Regels die voor één bedrijfssoort zijn ontworpen, werken bij dagattracties door in de hele bedrijfsvoering.
- Help ondernemers om energie, vastgoed, mobiliteit, materiaal en voedselstromen te verduurzamen. Geef prioriteit aan het oplossen van netcongestie en zorg voor werkbare toepassing van Europese duurzaamheidswetgeving.
- Houd een dagje uit bereikbaar voor een breed publiek. Kostenstijgingen en maatregelen die prijzen opdrijven raken direct de bezoeker.

Tot slot

Dagattracties laten zien dat toerisme kan bijdragen aan welzijn, economische groei en brede welvaart. De opgave is toerisme en recreatie zo te ontwikkelen dat economische, maatschappelijke en ruimtelijke waarde met elkaar in balans zijn. Daar willen we verantwoordelijkheid voor nemen. Daarvoor is beleid nodig dat ruimte geeft aan ondernemerschap, investeringen en langetermijnontwikkeling².

² Zie daarvoor ook de oproep uit de Ondernemersagenda Gastvrijheidssector: <https://www.mkb.nl/documenten/ondernemersagenda-gastvrijheidssector>